

ПСИХОЛОГІЯ ВІРНОСТІ У СПІВЗАЛЕЖНИХ ВЗАЄМИНАХ

У статті розглянуто проблеми емоційно близьких взаємин людей у контексті співзалежності. Описано специфіку розвитку вірності як особистісного утворення, що у співзалежних взаєминах набуває особливих модифікацій та сплітається з іншими особистісними конструктами, характер яких визначає подальшу циклічну незадоволеність такими стосунками. Розкрито низку особливостей формування вірності через призму таких психологічних комплексів: психологічна травма, нарцисичний комплекс, потреби особистості, прив'язаність. Наведено характеристику чотирьох форм вірності, які реалізуються у співзалежних взаєминах та виявляються під час психологічних консультацій.

Ключові слова: вірність, співзалежність, емоційно близькі взаємини, нарцисичний процес, психологічна травма, потреби особистості, психологічна територія, прив'язаність.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Протягом останніх років суспільна свідомість зазнає різноманітних трансформацій і переформатувань. Багато сфер життєснування особистості рафінується і водночас викривлюється в контексті інформаційного потоку, який невпинно несе революційні ідеї та прискорення в ритми життя людей. Раніше такий опис стосувався б жителів мегаполісів та окремих бізнесово-урбаністичних сімей. Сьогодні ж цей спосіб життя набуває модного відтінку та є взірцем для наслідування для ширших верств населення земної кулі, які намагаються скопіювати означені атрибути. Проте за такими ознаками стоять і зміни у взаєминах емоційно близьких людей. Дедалі частіше вони натикаються на перепони в утриманні стійкого емоційного ставлення одне до одного через недостатність часового чи особистісного ресурсу для оцінки своїх уподобань та здійсненого вибору. Водночас у структурі особистості акумулюються і нереалізовані потреби в любові, безумовному прийнятті та самовираженні. Натомість приходять бажання компенсувати дефіцит у взаєминах, що виявляється у невпинному бажанні бути частиною життя іншої особи, яку було призначено відповідальною за свою ущербність.

Серед запитів до психологів починають домінувати скарги на неможливість управляти близькою людиною, маніпулятивні прохання змінити партнера та пристосувати його до певного алгоритму взаємин. А в процесі консультативних зустрічей виявляється, що справжньою причиною таких звернень є якась викривлена симбіотичність, що в подальшому виливається в аналізі проблеми співзалежності. Вірність як особистісне

утворення за таких умов може наповнюватися зовсім неочікуваним змістом і явно відрізнятися від загальноприйнятих у етичних словниках визначень. У цій статті ми мали на меті презентувати результати наукового пошуку співвідношення між вірністю і співзалежністю та виявити основні тенденції розвитку емоційно близьких взаємин за різних форм означених явищ. Нашим основним завданням не було висвітлення поглядів тих чи тих фахівців окремих досліджуваних явищ, бо з цим завданням уже впоралися в попередніх наукових доробках. Ми намагалися проаналізувати життєустановчі позиції особистості з різними типами співзалежності та способи зберігання ними вірності тим чи іншим емоційно значущим об'єктам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що інтерес до проблеми співзалежності періодично актуалізується у науковців різних шкіл (Б. Уайнхолд, С. Мінухін, В. Саттір, Е. Берн, І. Шаповал, Н. Артемцева, І. Калашніков, А. Бабишева, О. Аймаганбетова, О. Петрова, Ш. Вегшейдер-Круз, Р. Саббі, Е. Ларсен, А. Шеф, Т. Чермак, Е. Янг, М. Бітті, В. Москаленко, А. Гунько) та серед відомих психологів-практиків (О. Смельянова, Н. Манухіна, С. Глушко, С. Зайцев, О. Шорохова), які на сьогодні мають власні напрацювання з консультування та психотерапії особистості. У їхніх доробках зачіпаються проблеми психологічних травм різної етіології, потреб та виборів особистості, дисфункціональності сімейних систем, особистісних деструкцій. Проте вірність як конкретний предмет психологічного аналізу оминається, залишається білою плямою та практично не фігурує в працях вітчизняних і зарубіжних психологів, а тому і не

осмислюється в означеному контексті. Хоча безперечним є факт присутності цього явища у взаєминах, а особливо в таких, що сповнені ознак «психологічної токсичності».

Звертаючись до природи співзалежності, дослідники озвучують різні ознаки та кореляти таких взаємин. Проте більшість зауважує прогресування в історії залежного так званого нарцисичного комплексу. Аналізуючи специфіку цього явища, ми не маємо на увазі психопатологічний розлад чи синдром. Це продукт переживання низки травматичних подій, з якими особистість не змогла впоратися через їхню надмірно дестабілізаційну потужність. Причиною розвитку нарцисичного комплексу є цілком природна потреба зростаючої особистості у визнанні з боку батьків та інших. Замість прийняття дитина стає предметом нарцисичної експлуатації (володарювання) з боку її власних батьків, які не здатні демонструвати любов та розуміння. Через це вона вимушена приміряти на себе різні гіперболізовані якості (гордості, самовпевненості, агресивності, улесливості тощо), які компенсують її існування.

К. Аспер та Н. Мак-Вільямс розуміють під цим поняттям такий тип особистості, в якій на протидію фальші, ігноруванню, сорому, неповноцінності розвиваються компенсаторні протилежності: самодостатність, гордість, самовпевненість, презирство, честолюбство та почуття власності. І хоча за цими рисами немає нічого дисфункціонального, та все ж факт компенсаторного їх походження та концентрація в ригідній структурі робить нарцисичну особистість підозріливою та нестійкою перед невдачами [3; 8].

І хоча під нарцисизмом у широкому сенсі розуміють абстрагованість і самолюбівання, проте в побудові близьких взаємин цей феномен набуває якісно інших обрисів. Особа з перфекціоністичною схильністю має підвищену чутливість до власної зони комфорту, потребує компенсації власної ущербності, що виражається в компульсивному бажанні контролювати життя інших. Як вважає А. Дмитрієва, способи, які обирає особистість із нарцисичними ознаками, частіше є завуальованими та неоднозначними, адже взаємини з рівноправних позицій здаються їй травматичними. Через це вона вимушена їх маскувати в маніпулятивні сили та ігри, які лише поглиблюють співзалежність. Комунікативний репертуар є досить різноманітним: від улесливості, маніпуляцій, партнерських угод до протестних реакцій та насильства, авторитарності та ін. Основна мета полягає в досягненні стійкого емоційного відгуку та контакту, в якому відбувається факт визнання унікальності. Згодом така особистість усвідомлює, що вже

має певну прихильність до свого партнера, колеги чи родича. Але історія їхньої взаємодії сповнена маніпуляцій, обману та бажання утримати заради збереження власної цілісності замість взаємної турботи. Вірність для неї асоціюється з емоційним тягарем та необхідністю ділитися своєю хиткою унікальністю. Особистість зберігає своє позитивне ставлення лише до тих осіб, які підтверджують її виключність [5].

Людина як соціальна істота розвивається лише в контакті з іншими, а її особистість є продуктом рефлексивних відображень значущих об'єктів у свідомості. У процесі аналізу феномену вірності в контексті співзалежних взаємин варто зупинитися на з'ясуванні потреб, якими керується особистість, встановлюючи емоційно близькі взаємини, і де саме відбувається блокування останніх, а згодом і викривлення вірності. Популярними у психотерапевтичній практиці в цьому питанні стали позиції Р. Ерскіна, який виокремив вісім потреб, дефіцитарність яких призводить до прогресування почуття спустошеності, блокування процесу дорослішання, руйнування цілісності Я-концепції [10]. Вони є співвідносними з пірамідою потреб А. Маслоу, проте більше орієнтовані на взаємини, аніж на саму особистість та її зростання. Стисло охарактеризуємо кожну з цих потреб.

- *Потреба в безпеці та надійності* означає впевненість у можливості проявляти свій потенціал, виражати емоції та почуття, не замислюючись над власною вразливістю, звинуваченнями, соромом, які можуть бути під час вирішення конфліктних ситуацій.

- *Потреба у визнанні* полягає в праві мати власні почуття, погляди та фантазії, які є цінними, бо виражають унікальну сутність людини.

- *Потреба у стабільному прийнятті* полягає в надійному та незмінному ставленні до себе з боку більш досвідченого іншого, який виявить підтримку в кризові періоди. Іноді іншим може бути не лише людина, а й інституційний заклад, у якому буде створено умови для підтримки чи необхідної інформації.

- *Потреба в належності* полягає в підтвердженні власної ідентичності поряд із кимось, хто дуже схожий на тебе і переживав схожі події. Знаходить вираження у взаємності іншого, саморозкритті та відображенні спільного досвіду.

- *Потреба у самовизначенні*, яка межує з підтвердженням унікальності, означає мати право на усвідомлення свого змістового наповнення та підтвердження його у взаєминах, особливо коли людина виховувалась в умовах конформізму і вимушена була дотримуватись заготовлених

правил та настанов. У процесі побудови значущих взаємин у неї буде постійно актуалізована потреба в пошуку відображення своєї унікальності через те, що вона протягом попереднього життя не навчилася бути сама собою.

- *Потреба у впливі на іншого* полягає в усвідомленні здатності викликати в інших якісь почуття.

- *Потреба в ініціативних міжособистісних контактах* здійснюється в тяжінні інших до особистості, яка вже вклала свої ресурси у стосунки і сподівається отримати у відповідь турботу та інтерес до себе, а не ігнорування та нехтування.

- *Потреба виражати любов* полягає в отриманні можливості вільно проявляти турботу про близьких з допомогою слів, обіймів, подарунків, заняттями.

Вектор наших теоретичних пошуків і головна ідея звернення до явищ нарцисизму та потреб полягає в тому, що у співзалежних взаєминах останні задовольняються дуже нерівномірно. У більшості випадків цілі залишаються циклічно недосяжними, адже у свідомості людини з нарцисичними ознаками немає завершених уявлень про близькість та визначеність стосунків. Вірність, яка реалізується через більшість означених потреб, постійно зберігатиме свою актуальність і не матиме можливості оформитися у стійке особистісне утворення. У цьому випадку її етіологія не базуватиметься на відчуттях безпеки і гармонії. Ціннісне ставлення й відданість реалізуватимуться не задля самоцінності та свободи учасників взаємодії, а з метою компенсації лише власної травмованості та ущербності однієї особистості.

На думку Н. Артемцевої, співзалежність є емоційною залежністю учасників взаємин (друзів, подружжя, нащадків тощо) від іншої значущої для них особи, яка має ту чи іншу адикцію фізіологічного чи психологічного змісту [2]. Можна припустити, що будь-які значущі взаємини породжують певну частку емоційної залежності, оскільки, інтегруючи у свої уявлення образ близької людини, особистість починає цікавитися її станом справ, емоційними реакціями, адаптується до її стилю життя, смаків, звичок, потреб. І поступово виокремлює для цієї особи дедалі більше території у своєму семантичному просторі, інтегруючи її у свій життєвий ритм. У зрілих взаєминах площа особистого простору є достатньою для задоволення як власних потреб, так і індивідуального зростання особистості, котра здатна зберігати здоров'я та життєздатність виключно в розвитку. Отже, у психологічному розумінні помірна залежність може мати продуктивний характер. У співзалежних же взаєминах

відбувається значний перекик в алгоритмах комунікації, що має свою специфіку.

Ефект «співзалежності» полягає в тому, що кілька осіб спільно проживають травматичний досвід однієї. У співзалежних взаєминах свідомість однієї особистості сплітається чи поглинається волею та маніпуляціями значущого Іншого, травматичний досвід якого залишається не пережитим і перебуває під дією вільно існуючого некерowanego в його свідомості нарцисичного утворення. Таким чином підпорядкування здійснюється не самій особі, а її травмі. Вірність співзалежної особи зумовлена не так власним вибором, як переконаннями травмованого Іншого. Тоді ж і потреби сплітаються настільки щільно, що розпізнати їх стає вкрай важко. Поступово особистість співзалежного втрачає здатність самостійно розвиватися, а її життєвий шлях поглинається простором залежного. Як наслідок – життєві рішення здійснюються циклічно по колу, повертаючи до тих самих помилок, проблем та невдач.

У ситуації консультативної сесії, як виявила Є. Кротова, клієнти зі співзалежністю заперечують факт деформованої вірності. У більшості їхніх інтерпретацій щодо рецептів гармонійних взаємин домінує контрактний характер бажань. Наприклад: «Його незадоволеність проявляється в усьому. Я б хотів, щоб він не драгувався, коли приходить додому...», «Вона уникає родичів. <...> А важливо, щоб вона з цікавістю ставилася до моїх батьків!». При цьому власна участь недиференційована: «Що від мене може залежати. Я достатньо вірний і все віддаю родині» чи «Я давно про себе не думаю. Проблема ж не в мені!». Отже, ми бачимо нівелювання своєї значущості або нездатність виокремити свій внесок у взаємини особистості, яка є залежною від Іншого [7].

О. Ємельянова доводить, що одним із основних діагностичних предметів, які піддаються аналізу в процесі роботи зі співзалежними взаєминами, є категорія психологічної території – цілий комплекс систем уявлень, здатностей, ресурсів до самостійного здійснення. Психолог зазначає, що психологічна територія у здорових людей є стійким утворенням і має відносно стабільні кордони, порушення яких викликає негативні реакції – від легкого дискомфорту до болючих переживань. Проте в момент порушення меж психологічної території спостерігається окупація (насильницьким шляхом чи за погодженням) особистісного простору нарцисичною особистістю. Парадокс полягає в тому, що окупована особа не відчуває цього через високий ступінь вірності та довіри до окупанта. Останній намагається на власний розсуд переформатувати систему

уявленнє про себе, примусити змінити ціннісні установки, нав'язати власні способи досягнення цілей, а також нерідко використовує чи привласнює частину фізичного простору близької людини [6]. Цей дисбаланс може затягуватися настільки, що відчутним стане лише в кризовий момент, коли виникне потреба в актуалізації саме власних ресурсів. І тоді людина починає усвідомлювати, наскільки значну частину її простору було розпорошено на благополуччя іншої.

В онтогенезі кожної особистості явище психологічної території фігурує як обов'язковий елемент розв'язання прив'язаності між материнською та зростаючою фігурами. Це ще одна складова формування співзалежності. У процесі психосоціального розвитку особистість сепарується з матір'ю, здобуваючи ресурси для самостійного існування, вибору, самореалізації. Близькість після сепарації від значущої особи нікуди не зникає, навіть якщо ці особи вже не проживають разом і практично не спілкуються. Зв'язок модифікується в іншу форму: від повної біологічної залежності немовляти до інтеграції образу близької людини в самосвідомість дорослої особистості. Протягом онтогенезу через призму означених стосунків відбувається формування сценаріїв взаємодії з емоційно близькою людиною, запасається ресурс психічної пружності для переживання кризових періодів, фіксуються індикатори емоційного комфорту та оформлюється прототип феномену вірності. У процесі соціалізації зазначені конструкти розширюють свою дію на інші взаємини і становлять основу для поведінкового репертуару конкретної особи. Прив'язаність стає матрицею для розвитку вірності як особистісного конструкта.

Аналіз наукових досліджень з проблеми прив'язаності (Дж. Боулбі, М. Ейнсворт, К. Бріш, П. Рюгард, Є. Смірнова та ін.) показав, що вірність для особистості забезпечує ті самі потреби, що й прив'язаність, але в дорослому віці. А отже, ми можемо припустити, що і розвиватиметься вона за тими самими закономірностями. За несприятливих умов вірність як особистісне утворення не атрофуватиметься чи стиратиметься з підсвідомості, а набуватиме не менш стійких форм, проте неконструктивної етіології [4]. Особистість у такому випадку будуватиме своє ціннісне ставлення до близької людини на марних сподіваннях, незадоволених потребах, перебільшених результатах взаємодії. Співзалежні взаємини стають тими умовами, в яких вірність набуватиме значення емоційного тягаря. Вона жодним чином не асоціюватиметься зі свободою вибору та безпечною впевненістю. Вірність,

яка сформувалася на основі небезпечної (невротичної) прив'язаності, наповнюється подвійними комунікативними посланнями, почуттями провини та дефіцитом відчуття належності.

Ще однією ознакою співзалежності, на думку І. Шаповал, є бажання долучатися до широкого кола проблем інших, за межами основних стосунків. Людина підсвідомо розуміє, що вона здала позиції у вирішенні власних деструктивних взаємин, проте сценарна установка «рятівниці» залишається [9]. Тож вона переключиться на інших. Розпорошує свою вірність на кшталт взаємодії при амбівалентній прив'язаності: «З м'яч по нитці». Такі люди є соціально активними, щоб не помічати власної безвиході.

З огляду на виокремлені особливості розвитку вірності у співзалежних взаєминах закономірно поставити питання про різновиди таких явищ, адже типологія розширює можливості діагностики та спеціалізує фахівців до розроблення конкретних інструментів надання психологічної допомоги клієнтам. Варто зауважити, що психоконсультанти через багатокomпонентність та тривалість генези співзалежності можуть бути ефективними лише в частині виявлення проблемного поля. Здійснювати корекцію в цих випадках повинен психотерапевт, адже цей процес завжди тривалий і нелінійний.

Нижче ми розглянемо чотири форми співзалежних взаємин, у яких знаходить своє відображення вірність (за О. Ємельяновою).

1. *Вірність, яка реалізується у взаєминах із повною відмовою від власного суверенітету та запозичення психологічної території.* Особистість тут запозичує систему уявлення про себе від Іншого. Нагадаймо, що Інший є особою з незрілою або нестійкою Я-концепцією, якій важливо віднайти собі подібного задля компенсації своєї недосконалості. Вірний сприймає Іншого як всезнаючого дорослого або Всесвіт, у якому лише можливо реалізувати власні прагнення, цілі та потенціали. Почуття вірності переживається в умовах самообмеження, звуження світоглядних кордонів та зниження кола інтересів. Вірність інтерпретується як безвихідь і необхідність.

2. *Вірність, яка реалізується у взаєминах поглинання психологічної території та позбавлення суверенітету партнера.* Взаємини базуються на підміні ролей «рятівника» та «окупанта». Співзалежна особистість оцінює об'єкт своєї вірності як несамостійний та безпорадний, якого треба рятувати та допомагати в його існуванні. Сприймає свої власні дії через призму корисності для партнера. У міру занурення у взаємини значущий Інший, недалекоглядно користуючись цими

ресурсами, втрачає здатність самотійно обирати, руйнує свою ідентичність, усвідомлює власну безпорадність. Вірний зливається з роллю Супер-Я та виражає задоволення результатами взаємодії лише тоді, коли роль контролюючого опікуна виконується ідеально. Надалі будь-який прояв самотійності буде оцінено як небезпечний для цілісності Я-концепції самого ж Вірного.

3. *Вірність через окупацію та руйнування психологічної території значущого об'єкта.* Нарцисична особа вже має певний життєвий досвід емоційно близьких взаємин, але її система уявлень про себе ще не кристалізувалася. Задля своєї ідентифікації вона намагається частково чи повністю змінити уявлення вірної їй особи під себе. На початкових етапах це успішно реалізується. Але згодом перетворюється в прагнення зі спортивним інтересом. Вірна особа задля утримання Іншого дедалі глибше підлаштовує його під себе. Частіше це відбувається в комплексі з бажанням примусити близьку людину пережити страждання свого життя. Таким чином досягається високий рівень уявної взаємної емпатії.

4. *Вірність через відображення в Іншому.* Людина бере на себе роль дзеркала, яке відображає лише ідеальні якості Іншого. Стосунки можливі лише за умови, коли один, розуміючи пустоту перед собою, виражатиме захоплення та сприятиме відчуттю благополуччя Іншого.

Спільним для всіх означених форм співзалежних взаємин є циклічність та неспроможність задовольнити емоційні потреби. Вірність одне одному зумовлена потребою заповнювати власне нарцисичне Я, яке неспроможне утримувати свою структурну цілісність самотійно. Без регулярного підкріплення з боку Інших воно швидко спустошується та актуалізується у високій тривожності. Знову відбувається коловорот актуалізації потреб, які потрібно задовольняти.

Додамо, що вірність як почуття, котре має базуватися на ціннісному ставленні до об'єкта, турботі та прихильності, у співзалежних

взаєминах реалізується не в підкресленні значущості останнього, а в протилежній формі – знеціненні. Тільки так, на переконання співзалежного, можливо компенсувати чи змоделювати відчуття власної цілісності та заперечити свою ущербність. Знецінення, на думку Д. Абрамова, стає однією з обов'язкових комунікативних складових взаємин травмованого та його партнера [1].

Отже, можемо зробити висновок, що вірність у співзалежних взаєминах розвивається через призму нерівномірного задоволення потреб особистості (у належності, у впливі на іншого, у вираженні своїх почуттів), їх блокування чи викривлення. Специфіка вірності полягає в тому, що об'єктом ціннісного ставлення стає особистість із нарцисичним комплексом, з якою неможливо побудувати зрозумілі, однозначні та завершені стосунки. Цикл пошуку гармонії у взаєминах поновлюється знову і знову, не досягнувши визначеного формату. Вірність сплітається з відчуттями напруженості, дисбалансу та емоційного тягаря. Нарцисична особистість разом із надмірною чутливістю до власної зони комфорту, прагненнями до знецінення, зауальованими проєкціями, бажанням компенсувати власну ущербність та маніпулятивними іграми вносить свої модифікації у взаємини, через які вірність неможливо співвіднести з відчуттям безпеки та спокою. Сила вірності у співзалежних взаєминах дуже висока унаслідок сплітання психологічних територій двох різноорієнтованих особистостей: травмованого та вірного. Одна прагне окупувати свідомість іншої, тоді як та не помічає, що вона дедалі більше включається в зобов'язання утримувати вірність за рахунок гіперболізованої довіри, почуття провини та марних сподівань на емоційну рівновагу. Реалізується вірність у співзалежних взаєминах у чотирьох різновидах: через запозичення уявлень про вірність, насильну окупацію ціннісного ставлення, витіснення власного розуміння вірності, віддзеркалення лише ідеальних якостей партнера.

Список джерел

1. Абрамов Д. Е. Особенности межличностных отношений у созависимых личностей / Д. Е. Абрамов, Н. А. Цветкова, А. В. Цветков // Научное мнение. – 2013. – № 5. – С. 139–142.
2. Артемцева Н. Г. Феномен созависимости: психологический аспект / Н. Г. Артемцева. – Москва : РИО МГУДТ, 2012. – 222 с.
3. Аспер К. Психология нарциссической личности. Внутренний ребенок и самооценка / К. Аспер. – Москва : Добросвет : КДУ, 2008. – 365 с.
4. Бриш К. Х. Терапия нарушений привязанности: от теории к практике / К. Х. Бриш. – Москва : Когито-Центр, 2014. – 319 с.
5. Дмитриева А. Б. Особенности Я-концепции нарциссических личностей : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / А. Б. Дмитриева ; РГГУ. – Москва, 2010. – 166 с.
6. Емельянова Е. В. Кризис в созависимых отношениях. Принципы и алгоритмы консультирования / Е. В. Емельянова. – Санкт-Петербург : Речь, 2016. – 320 с.
7. Кротова Е. В. Феномен со-зависимости и пути его преодоления в супружеских парах / Е. В. Кротова // Вестник Южно-Уральского профессионального института. – 2012. – Т. 3, № 9. – С. 87–94.
8. Мак-Вильямс Н. Психодинамическая диагностика: понимание структуры личности в клиническом процессе / Н. Мак-Вильямс. – Москва : Класс, 2015. – 583 с.
9. Шаповал И. А. Созависимость как жизнь / И. А. Шаповал. – Москва : Университетская книга, 2009. – 240 с.
10. Эрскин Р. Г. За пределами эмпатии. Терапия контакта в отношениях / Р. Г. Эрскин, Дж. М. Морсунд, Р. Л. Траутманн. – Киев : Интерсервис, 2018. – 408 с.

References

1. Abramov, D. E., Cvetkova, N. A., Cvetkov, A. V. (2013). Osobnosti mezhlčnostnyh otnoshenij u sozavisimyh lichnostej [Features of interpersonal relationships in codependent individuals]. *Nauchnoe mnenie*, 5, 139–142 [in Russian].
2. Artemceva, N. G. (2012). *Fenomen sozavisimosti: psihologičeskij aspekt [The phenomenon of codependency: psychological aspect]*. Moscow: RIO MGUDT [in Russian].
3. Asper, K. (2008). *Psihologiya narcissičeskoj lichnosti. Vnutrennij rebenok i samoocenka [Psychology of narcissistic personality. Inner child and self-esteem]*. Moscow: Dobrosvet: KDU [in Russian].
4. Brish, K. H. (2014). *Terapiya narushenij privyazannosti: ot teorii k praktike [Therapy of attachment disorders: from theory to practice]*. Moscow: Kogito-Centr [in Russian].
5. Dmitrieva, A. B. (2010). *Osobnosti YA-koncepcii narcissičeskih lichnostej [Features of the I-concept of narcissistic identities]*. PhD dissertation (Psychology). Moscow, RGGU [in Russian].
6. Emel'yanova, E. V. (2016). *Krizis v sozavisimyh otnosheniyah. Principy i algoritmy konsul'tirovaniya [The crisis is in a dependent relationship. Principles and Algorithms for Counseling]*. S. Petersburg: Rech [in Russian].
7. Krotova, E. V. (2012). Fenomen so-zavisimosti i puti ego preodoleniya v supružeskih parah [Phenomenon of disambiguation and ways overcoming this in married couples]. *Bulletin of the South Ural Professional Institute*, 3(9), 87–94 [in Russian].
8. McWilliams, N. (2015). *Psihoanalitičeskaya diagnostika: ponimanie struktury lichnosti v kliničeskom processe [Psychoanalytic diagnosis: Understanding personality structure in the clinical process]*. Moscow: Klass [in Russian].
9. Shapoval, I. A. (2009). *Sozavisimost' kak zhizn [Codependency is like life]*. Moscow: Universitetskaya kniga [in Russian].
10. Erskine, R., Moursund, J., Trautmann, R. (2018). *Za predelami empatii. Terapiya kontakta v otnosheniyah [Beyond Empathy. A Therapy of Contact-in Relationship]*. Kyiv: Interservis [in Russian].

Y. Kashpur

THE PSYCHOLOGY OF LOYALTY IN CODEPENDENCY RELATIONSHIP

The article considers the problems of emotionally close relations between people in the context of codependency. The article describes the specificity of the development of loyalty as personal formation.

In the nature of codependency, there is a progression of the sign of the narcissistic process. A person that has got an increased sensitivity to his/her own comfort zone needs a compensation for their own disadvantage, which is expressed in the compulsive desire to control the lives of others. Their main goal is to achieve a sustained emotional contact and the fact of recognition of their uniqueness. Loyalty for such a person is associated with an emotional burden and the necessity to emphasize its unsteady uniqueness. The basic needs of personality in codependent relationships contents very unevenly, because in the mind of a person with narcissistic signs there is no completed idea of the proximity and certainty of relationships. Loyalty cannot take place in a sustainable personal formation, because its nature is based on the compensation of trauma and the disadvantage of the partner.

Loyalty which was formed on the basis of neurotic attachment is based on hopeless expectations, on dissatisfied needs, exaggerated results of interaction filled with double references, feelings of guilt, and a deficit of the sense of belonging.

In the codependent relationship, loyalty acquires special modifications and interspersed with other personal structures the nature of which determines the successive cyclical dissatisfaction with this kind of relationship. Loyalty is conditioned by the need to fill its own narcissistic "I" which is incapable of keeping its structural integrity on its own. Without regular support of another person, it quickly desolates and actualizes in a high anxiety. The proximity is realized not in emphasizing the significance of the latter but in the opposite form: depreciated.

Keywords: loyalty, codependency, emotionally closed relations, narcissistic complex, psychological trauma, needs of personality, psychological territory, attachment.

Матеріал надійшов 04.04.2019